

Verslag van de workshop Academische Geschiedschrijving en de Eerste Wereldoorlog

In de workshop Academische geschiedschrijving werd dieper ingegaan op wat de wetenschappelijke methode voor geschiedschrijving is, waarin academische geschiedschrijving verschilt van gewone wetenschappelijke geschiedschrijving en op de methodieken die binnen de academische geschiedschrijving met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog populair zijn.

1. De wetenschappelijke methode voor geschiedschrijving

Wie een wetenschappelijke historische studie wil schrijven moet zorgen dat die voldoet aan drie criteria, zijnde een goed overdachte en uitgewerkte probleemstelling, een notenapparaat waarin de gebruikte bronnen worden opgelijst en het gebruik van historische kritiek om op een verantwoorde manier informatie uit deze bronnen te halen.

Probleemstelling: Veel amateurhistorici trekken met veel enthousiasme naar een archief om een onderzoek te voeren naar een bepaald onderwerp zonder eerst stil te staan bij welke informatie ze willen vinden, waarom ze die willen verzamelen en wat ze er hopen met te bereiken. Het resultaat zijn vaak interessante studies, die echter vooral beschrijvend van aard zijn en niet tot conclusies leiden. Dit euvel kan verholpen worden door met een probleemstelling te werken. Wat wil je als onderzoeker achterhalen? Dit hoeft niet altijd tot zwaarwichtige werken te leiden. Iemand die de lokale geschiedenis van zijn dorp tijdens de Eerste Wereldoorlog wil opzoeken, kan bijvoorbeeld als probleemstelling nemen: "Wat was de impact van de oorlog op het dorp?" Onmiddellijk dringen zich een aantal onderzoeksvragen op als onderdeel van deze probleemstelling. Bijvoorbeeld: Hoe reageerde het lokale bestuur op de bezetting, hoe evolueerden de voedselprijzen, waren er Duitse soldaten gelogeed of niet,... Door deze onderzoeksvragen ga je gericht in het archief zoeken.

Notenapparaat: Middels voet- of eindnoten documenteer je je bronnen. Hoewel het voor jezelf niet meteen nuttig is, je weet immers waar je het uithaalt, zullen collega's je dankbaar zijn. Zij onderzoeken misschien een aanverwant thema, en sommige vermeldingen in je tekst kunnen een interessante verwijzing zijn naar voor hen belangrijke informatie in bronnen waar ze die anders nooit gezocht hadden.

Historische kritiek: Geen enkele bron geeft ongefilterd de realiteit weer, en als historicus is het van cruciaal belang je hiervan bewust te zijn. Een bron wordt steeds opgesteld met een bepaald doel voor ogen, zij het een verslag van de beslissingen van een vergadering geven, het oplijsten van belastingsinkomsten of het verhalen van het eigen wedervaren. Hoewel een verslag ons dus leert wat het besluit was dat op een vergadering genomen werd, vertelt het ons niet hoe iedere aanwezige over dit besluit dacht. Daarvoor hebben we de notulen nodig, en dan nog is het verre van zeker dat ieders mening er werd in opgenomen. Datzelfde verslag zegt al geheel niets over of het besluit ook daadwerkelijk in praktijk werd omgezet dan wel dode letter bleef. Hetzelfde geldt voor persoonlijke documenten zoals dagboeken en brieven. De auteur schrijft slechts op wat hij van belang acht en waar de lezer interesse zal in hebben. In vele brieven van soldaten die aan het IJzerfront vchten worden de vaak miserabele omstandigheden niet aan het thuisfront gemeld. Dit om geen onnodige zorgen te creëren en het moreel hoog te houden. Maar het kan subtieler: in het

dagboek van een frontarts ga je tevergeefs op zoek naar vermeldingen van zelfverminking door soldaten om aan verdere legerdienst te ontsnappen. Nochtans weten we dat het voorkwam en dat de arts dat moet geweten hebben. Waarschijnlijk vond hij het van weinig vaderlandsliefde getuigen om deze voorvallen te vermelden of wou hij de soldaten in kwestie niet aan vervolging blootstellen, en heeft hij zichzelf gecensureerd.

2. Academische geschiedschrijving

Hoewel men gevoelig mag aannemen dat alle academische werken voldoen aan de historische methodologie, is een wetenschappelijk historische studie niet automatisch ook een academisch werk. In de universitaire wereld is het immers belangrijk om je onderzoek in een lopend debat in te schrijven, wat vanzelfsprekend sterk bepalend uitpakt voor de probleemstelling en de onderzoeksvragen. Academische studies zijn dan ook sterk geclusterd rond bepaalde thema's die actueel zijn of waren in de professionele geschiedschrijving en nemen in regel positie voor of tegen andere werken in. Ze zijn met andere woorden ook sterk met elkaar relationeel verbonden.

3. Actuele methodologische invalshoeken

Naast actuele debatten wordt de academische geschiedschrijving ook gestuurd door de implementatie van methodologische vernieuwingen. We stelden op de workshop enkele van de meer actuele methodologieën voor.

Antropologie: Tijdens de Duitse bezetting van België werden de Belgen zo ongeveer opgesloten in hun dorpen, aangezien voor rondreizen een paspoort nodig was. Hierdoor werden deze dorpen op zichzelf teruggeworpen en zijn er heel wat gelijkenissen met de stammen die in de antropologie onderzocht worden.

Iconografie: Vaak worden afbeeldingen in een historische studie enkel gebruikt om de tekst te illustreren. De iconografie neemt de afbeelding zelf als historische bron en gaat op zoek naar betekenissen van foto's, schilderijen en prenten. Welke motieven en symbolen bevatten ze? Waarom staan de personen op de foto in een bepaalde opstelling en wat zegt dat over de sociale relaties?

Egodocumenten: Dagboeken en brieven zijn een waardevolle bron voor de geschiedschrijving rond de Eerste Wereldoorlog. Zoals hierboven al opgemerkt zijn er echter heel wat valkuilen waarvoor de historicus moet opletten. Naast zelfcensuur, spelen ook gender, sociale achtergrond, nationaliteit en niveau van opleiding een grote rol bij de tekst die de onderzoeker krijgt te lezen.

Gender: De constructie van mannen- en vrouwenrollen is de voorbije decennia een druk onderzocht thema, waaruit een volledige methodologie is ontstaan. Ook voor de Eerste Wereldoorlog is dit een interessante invalshoek. Brak de vrouw echt uit het Victoriaanse keurslijf tijdens de oorlog, of liep het allemaal zo een vaart niet?